

ÇAPRAST (Mikael) — Ermeni asıllı ünlü sahne artisti; 1848 de Bükreşde doğdu, 1853 de tahsil için İstanbula getirildi, ve babası Kevork'un hocalık ettiği Ermeni Hastahanesinin mektebinde okudu; 1864 de dışçılık öğrenmesi için o devrin ünlü Ermeni dışçilerinden Şişmanyanın yanına çırak olarak verildi, fakat bu işe karşı içinde en küçük öğrenme hevesi duymadı; perukacı çırağı oldu, onu da beceremedi; o devirde İstanbulun kibar Ermeni zenginleri arasında Avrupalı yaşayışını taklid yolunda büyük bir

Mikael Çaprast
(Resim : Hüsni)

temâyül ve bu arada salon dansları öğrenme merakı vardı, aile dostu bir dans muallimi 1865 de 16-17 yaşlarında bulunan Mikael Çaprast'ı yanına aldı, ve delikanlıyı dans muallimi olarak yetiştirdi, öyleki genç Çaprast 1867 de henüz 19 yaşında iken Kumkapu ve Samatya Ermeni mekteplerinin dans muallimliklerine tâyin edildi, ayrıca Kumkapuda bir de Dans Salonu-Dershânesi açdı. Bu salon kısa bir zaman içinde alafranga Ermeni gençliğinin bir mahfili oldu; Çaprast, salonunun müdâvimleri arasında Güllü Agop Tiyatrosunun aktörlerinden tenor Haçik Papazyan ile tanışdı, ve onun teşviki ile 1868 de Güllü Tiyatrosuna aktör olarak girdi. Sahne hayatına intisâbı yaz mevsimine rastlamışdı, onun içindir ki sahneye ilk defa Usküdarda yazlık Aziziye Tiyatrosunda çıktı; ilk rolü da Voltaire'in Alzire (yazılışı 1736) trajedisinde Amerikalı Sedar oldu; pek beğenildi; bilhassa Karakin Riştuni gibi büyük bir trajedi aktörünün çok parlak devrini yaşadığı bir zamanda Mikael Çaprast'ın aynı yolda büyük

alkış toplaması onun sanatkâr kudretinin ilk delillerinden biri oldu.

Güllü Agob'un Gedikpaşa tiyatrosunda dokuz sene çalışdı; güzel bir mevki ve şöhret sâhibi oldu; ayrıca operetler için, küçük ara skeçleri için genç kızlara ve oğlanlara çengi ve köçek oyunları, İspanyol dansları, kankanlar, kadriller, polkalar, valsler öğretti; tiyatrosunun çok faydalı bir uzvu oldu. 1877 de Güllü Tiyatrosunun bir Selânik turnesine iştirâk etti, fakat ertesi sene Güllü Agob'dan ayrılarak kendi adına bir sahne topluluğu kurdu, ve 1878 de kendi topluluğu ile Edirneye gitti. Aktörlük ile tiyatro idâreciliğinin ayrı ayrı işler olduğunu o zaman anladı ve peşi sıra Edirneye gelmiş olan Beniyan Tiyatrosu ile birleşti. Fakat aynı yıl içinde bir ikinci tecrübeye bulundu, yine kendi topluluğu ile bir Adana - İzmir - Adana turnesine çıktı; 1880 İstanbula döner dönmeyiz tekrar Güllü Agobla birleşti. 1885 de Beniyan Operetine katıldı ve bu topluluğun en mühim sîmâlarından biri olarak Mısır'a gitti; temsil ettiği bütün rollerde, bu arada bilhassa «Leblebici» de Cingöz, «Zeybekler» de Yahudi, «Ârifin hîlesi» nde Kevork, «Köse Kâhya» da Veli rollerinde muvaffakiyetin en yüksek mertebesine yükseldi. 1886 - 1892 arasında Beniyan ve Minağyanla çalışdı; Minağyan Tiyatrosunda, muvaffakiyetini çekemiyenlerin çirkin sahne sabotajları ile karşılaştı, geçim derdi ile âdilliklere tahammül gösterme zorunda kaldı. Nihâyet 1903 dec Reşad Rıdvan Beyin teşvik ve himâyesi ile «Mesîre Tiyatrosu» adı ile bir topluluk kurdu ve dilimize çevrilmiş fransız vodvillerini oynamaya başladı, büyük alâka topladı; fakat bu sefer de karşısında muhterem dost ve hâmisinin babası şehremini Rıdvan Paşayı buldu; paşa, oğlu Reşad Beyin tiyatro ile meşgul olmasını istemiyordu; tehdid ve taziyik ile Çaprastın tiyatrosunu dağıtıp kapattı ve sanatkâr acıkda kaldı. 1905 de 57 yaşında iken sırf işsiz olduğu için Minağyanın bir Samsun turnesine iştirâk etti. Âlicenab dostlarının gizli yardımları ile geçinerek ve sanatkâr vekarını zedelemeyen, içinde bulunduğu acı yoksulluğu belli etmeden 1907 de öldü.

«Nedâmet» adında 5 perdelik bir dramı, «Bir kadeh çay» isimli 1 perdelik bir farsı, ve «Buket» isimli bir şarkılı rakıslı tiryosu vardır.

Değerli sahne münekkidi A. Madat onun için: «İfrâta gitmeyen, seyirciyi güldürmeyi düşünmeyen, halkın basit ve dar anlayışına inmeyen bir büyük sanatkârdı; temsil ettiği eserlerin hiç birinin sanat kıymetini düşürmedi» diyor.

Yine A. Madat «Sahnemizin Değerleri» adlı eserine Mikael Çaprast hakkında şu hâtırayı «göğsümüzü kabartarak» diye anlatıyor:

«1903 de: Yurdumuzda ilk defa olarak bir vodvil grubu teşekkül etmiş ve ilk defa olarak da vodvil çığını açılmış bulunuyordu. Temsillere Beyoğlundaki Konkordiya tiyatrosundan başlanacaktı. Birinci olarak «Müteveffa Tupinel» isminde A. Bisson'un vodvili sahneye konuluyordu. Grubun başında Parisin Port Sen Marten Tiyatrosunun ikinci rejisörü Gone Levi vardı. Çaprast, denemeleri bir ay süren bu piyesin. gran prömiye komiği olan Matyo rolünde idi. Provalarda rejisör, Çaprastın kayıtsızlığına kızıyor, kuduruyordu: En mahir komik diye kendisine takdim edilen bu adamda kabiliyet namına hiç bir iz göremediğini tekrarlıyor, Çaprast istifini hiçbozmuyor, merhum (Reşat Rıdvan ise provalardan aldanmıyarak Çaprastı temsilde görmesini söyliyerek Goneyi teskine çalışıyordu. Temsil günü geldi çattı. Tiyatro taşarcasına dolu. Rejisör salonun kapısından oyunun seyrini takip ediyor. Birinci perde kapanırken, halkın içten kopan sürekli alkışlarından tiyatro sarsılıyordu. Rejisör sahneye koşuyor, «pardon, pardon!» diyerek Çaprastı kucaklıyarak tekrar tekrar öperken, üçüncü defa olarak yine perde açılıyor. Rejisör Gone müteessir bir halde halka hitap ediyor: — Bu şanlı (illustre) sanatkârınızdan af dilemek borcundayım. İtiraf etmeliyim ki bu Matyo rolünü bu derece anlayış ve muvaffakiyetle temsil eden bir artist Fransada da görmedim. Türk Tiyatrosu ve halkı Çaprastla iftihar etmelidir.»

Bibl. : Mahmud Yesâri, Not; A. Makat, Sahnemizin Değerleri; K. Pamukciyan, Not.

ÇAPRAST (Yetvart) — Sahne sanatkârı; aktör Mikayel Çaprast'ın oğludur; 1892 de Üsküdar'da doğmuştur.

Sahne hayatına, 1909 tarihinde «Hür Tiyatro» da atılmıştır. 1910 da Zarifyan'ın idare ettiği heyete katılmıştır. Bir müddet Arsak Benliyanla birlikde de faaliyet göstermiştir. 1919 da «Ermeni Dramatik Kumpanyası» nın yeniden teşekkülü esnasında büyük gayretler sarfetmiş ve temsil ettiği piyeslerde de rol almıştır. Hâlen Amerika'da bulunmaktadır.

Kevork PAMUKCIYAN

